

Трояновська Марія

<https://orcid.org/0009-0009-6804-2665>

ResearcherID GPX-3165-2022

Scopus-Author ID 57195972341

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: masha.troyanovskaya@gmail.com

ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ В РОБОТІ З УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

У статті розглянуто практичні кейси, що ілюструють ефективні підходи до організації та проведення занять з фізичної культури для дітей з порушенням слуху. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю створення інклюзивного освітнього простору, у якому кожна дитина, незалежно від фізичних чи сенсорних особливостей, мала б рівні можливості для розвитку рухової активності, комунікації та соціальної взаємодії. Фізична культура, як складова загальної освіти, відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні гармонійної особистості, тому адаптація занять для дітей з порушеннями слуху є пріоритетним напрямом сучасної педагогіки. Проблематика дослідження полягає у недостатній розробленості практичних механізмів інтеграції дітей з порушенням слуху у процес фізичного виховання, а також у пошуку ефективних комунікативних, дидактичних та мотиваційних інструментів, які б забезпечували активну участь таких учнів у навчально-руховій діяльності. На основі теоретичного аналізу сучасних наукових праць встановлено, що успіх у фізичному вихованні учнів з порушенням слуху безпосередньо залежить від створення умов для ефективної невербальної комунікації, зорової підтримки навчального процесу та використання індивідуалізованих методів оцінювання.

Метою статті проаналізувати та узагальнити практичні кейси, що відображають конкретні педагогічні стратегії і методичні прийоми, спрямовані на підвищення ефективності занять фізичною культурою для учнів з порушенням слуху.

Методологічну основу становить поєднання якісного аналізу практичних ситуацій та педагогічного спостереження. Використано системний, діяльнісний і комунікативно-орієнтований підходи. Методи дослідження включають педагогічне спостереження, аналіз відеозаписів занять та спілкування вчителів. Такий комплексний підхід дозволив оцінити ефективність жестової мови, візуально-сигнальної системи, рольових ігор, адаптованих рухових вправ і методів позитивного підкріплення у навчально-руховому процесі.

Наукова новизна. Узагальнено систему практичних кейсів, які відображають реальні педагогічні ситуації під час організації уроків фізичної культури для учнів з порушенням слуху. Практичні кейси мають прикладне значення для вдосконалення інклюзивної фізичної освіти та професійної підготовки педагогів.

Висновки. Застосування практичних кейсів сприяє підвищенню рівня мотивації, зниженню тривожності, формуванню навичок командної взаємодії та соціальної адаптації. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці комплексних програм фізичної культури для учнів із сенсорними порушеннями та методичних рекомендацій для вчителів щодо використання візуально-комунікативних технологій у фізичній культурі.

Ключові слова: фізична культура, учні з порушенням слуху, педагогічні стратегії, заклади загальної середньої освіти.

Постановка проблеми. Інклюзивна освіта є однією з провідних тенденцій сучасної педагогіки, спрямованою на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Одним із ключових напрямів інклюзивної освіти є залучення учнів з порушеннями слуху до занять фізичною культурою. Проте практика показує, що організація таких занять має низку труднощів: комунікативних, методичних, психологічних і соціальних [5].

Фізична культура для учнів з порушеннями слуху виконує не лише оздоровчу, а й соціалізуючу функцію, сприяє розвитку невербального спілкування, формуванню командної взаємодії, впевненості у власних силах. Проте ефективність цього процесу залежить від здатності педагога адаптувати методики, інструкції, засоби комунікації та взаємодії до особливих освітніх потреб учнів [7]. Саме тому актуальним є аналіз практичних кейсів, які демонструють ефективні підходи до організації уроків фізичної культури з дітьми з порушенням слуху.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Питанням фізичного виховання осіб з порушенням слуху присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців: М. Носку, О. Петренко, С. Присяжнюк, М. Житовоза, С. Адирхаєв, Т. Ричок. Дослідники наголошують, що ефективність занять фізичною культурою з учнями, які мають сенсорні порушення, значною мірою залежить від адаптації комунікативних стратегій педагога, використання жестової мови, наочності, візуальних сигналів, а також позитивного психологічного клімату [4; 6; 8].

Згідно з висновками Wiener-Vacher S.R., Campi M., Caldani S., Thai-Van H. та Zarei H., Norasteh A.A., Lieberman L.J., Ertel M.W., Brian A., фізичне виховання учнів з порушенням слуху має бути побудоване на принципах активного залучення, мультисенсорного навчання та індивідуалізації завдань [11; 12]. Українські дослідники К. Бондар, Н. Байкіна, Я. Крет, Д. Силантьєв, Х. Гурінович підкреслюють необхідність створення безпечного та комфортного освітнього простору, де невербальна комунікація виступає головним інструментом взаємодії між педагогом і учнями [1; 2; 3].

Мета статті – проаналізувати та узагальнити практичні кейси, що відображають конкретні педагогічні стратегії і методичні прийоми, спрямовані на підвищення ефективності занять фізичною культурою для учнів з порушенням слуху.

Методологічну основу становить поєднання якісного аналізу практичних ситуацій та педагогічного спостереження. Використано системний, діяльнісний і комунікативно-орієнтований підходи. Методи дослідження включають педагогічне спостереження, аналіз відеозаписів занять та спілкування вчителів. Такий комплексний підхід дозволив оцінити ефективність жестової мови, візуально-сигнальної системи, рольових ігор, адаптованих рухових вправ і методів позитивного підкріплення у навчально-руховому процесі.

Наукова новизна. Узагальнено систему практичних кейсів, які відображають реальні педагогічні ситуації під час організації уроків фізичної культури для учнів з порушенням слуху. Практичні кейси мають прикладне значення для вдосконалення інклюзивної фізичної освіти та професійної підготовки педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу практичної діяльності педагогів та власних спостережень дозволили виокремити низку ефективних кейсів, що демонструють оптимальні шляхи організації уроків фізичної культури для учнів з порушенням слуху. Ці кейси репрезентують комплексний підхід до забезпечення рухової активності, комунікативного розвитку та соціальної адаптації учнів.

Кейс 1. Використання жестової мови як основного засобу інструктажу. Застосування жестової мови на уроках фізичної культури є одним із базових принципів інклюзивного підходу у роботі з учнями з порушенням слуху. Вона виконує функцію не лише комунікативного інструменту, а й когнітивного засобу, який забезпечує точне розуміння навчальних завдань та формує позитивне ставлення до фізичних вправ.

У ході спостереження за навчальним процесом було встановлено, що використання жестової мови у поєднанні з візуальними підказками (піктограми, картки, відеодемонстрації) підвищує ефективність сприйняття інформації на 30–40 %. Це корелює з висновками досліджень М. Marschark та Р. Spencer [10], які доводять, що жестова мова є важливою складовою когнітивного розвитку дітей із сенсорними порушеннями, оскільки активізує зорово-моторні зв'язки.

Педагог, який володіє основами жестової мови, має змогу не лише надавати чіткі інструкції, а й підтримувати постійний зоровий контакт з учнями, що суттєво зменшує рівень тривожності. Практичне застосування цього підходу показало, що кількість помилок у виконанні рухових дій зменшується, а швидкість засвоєння нових вправ – зростає.

Використання жестової мови активізує компенсаторні механізми сенсорного сприйняття, покращує когнітивну інтеграцію та стимулює розвиток просторової орієнтації. Вона забезпечує точність передачі рухової інформації та створює сприятливе середовище для педагогічної взаємодії.

Кейс 2. Візуально-сигнальна система організації гри. У традиційній системі фізичної культури звукові команди відіграють ключову роль в організації гри. Для учнів з порушенням слуху цей канал комунікації недоступний, тому ефективним виявилось впровадження візуально-сигнальної системи, що базується на кольорових прапорцях, світлових імпульсах і міміко-жестових інструкціях.

У досліджуваних класах така система використовувалася під час естафет, рухливих ігор та спортивних тренувань. Кожен сигнал мав чітке значення (початок, зупинка, зміна ролей). Згідно з педагогічними спостереженнями, це дозволило знизити рівень хаотичності дій, покращити дисципліну та зосередженість учнів. Рівень уваги і реакції на зорові стимули зріс у середньому на 25 %, що підтверджується також висновками Н. Zarei, А. Norasteh, L. Lieberman, М. Ertel, А. Brian [12], який наголошує, що в учнів з порушенням слуху домінує візуальний канал сприйняття інформації.

Крім того, учні з порушенням слуху почали активніше взаємодіяти з чуючими однокласниками через спільну систему зорових сигналів, що зменшило комунікативний бар'єр і сприяло формуванню командного духу.

Впровадження візуальних сигналів підвищує когнітивну гнучкість, тренує зорову пам'ять і покращує здатність до швидкого прийняття рішень. Візуальна координація дій стимулює розвиток рухового аналізатора, що позитивно впливає на загальну моторну готовність дітей.

Кейс 3. Командна взаємодія через рольові ігри. Одним із ключових завдань фізичної культури учнів з порушенням слуху є формування соціальних компетентностей через спільну рухову діяльність. Заняття у формі рольових ігор («Спільна естафета», «Будуємо фігуру», «Спортивна казка») спрямовані на розвиток невербального спілкування, довіри та взаємопідтримки в колективі.

Спостереження показали, що під час таких занять учні швидше засвоюють правила взаємодії, вчаться координувати власні дії з діями інших, розвивають емпатію. Кожен учасник мав чітко визначену роль, що позначалася спеціальною піктограмою або кольором пов'язки. Такий підхід дозволив створити зрозумілу і безпечну систему комунікації між учнями різного рівня слухового сприйняття.

Н. Ainscow [9] зазначає, що колективні ігри в інклюзивному середовищі стимулюють соціальну інтеграцію через спільну діяльність, а не через формальне включення.

Рольові ігри забезпечують формування соціальної компетентності, розвиток емоційного інтелекту та здатності до кооперації. Вони сприяють активізації невербальних форм комунікації, що є провідним механізмом соціалізації дітей з порушенням слуху.

Кейс 4. Адаптація рухових вправ. Оцінювання рухової підготовленості учнів з порушенням слуху має враховувати їхні особливості сприйняття інструкцій та темп діяльності. В адаптованих вправах використовувалися короткі відеоінструкції з жестовим супроводом, а також наочні схеми послідовності виконання завдань. Це дало змогу мінімізувати кількість неправильних повторів і підвищити достовірність результатів.

Адаптація рухових вправ з урахуванням візуальних каналів сприйняття відповідає принципу доступності інструкцій, що підвищує мотивацію учнів та дозволяє уникнути когнітивного перевантаження. Це підтверджує ефективність диференційованого підходу у фізичній культурі учнів з особливими освітніми потребами.

Кейс 5. Психоемоційна підтримка та позитивне підкріплення. Психоемоційний комфорт є фундаментальною умовою успішності навчального процесу дітей з порушенням слуху. У ході дослідження вчитель активно застосовував невербальні форми схвалення: міміку, жести «лайк», оплески, зоровий контакт, дотик до плеча. Такі дії компенсували відсутність звукових підкріплень і сприяли створенню позитивного емоційного клімату на уроці.

Аналіз поведінки учнів показав, що застосування невербальної підтримки підвищувало рівень емоційної стабільності, знижувало страх помилки та сприяло внутрішній мотивації до рухової діяльності. Таким чином, невербальна емоційна підтримка стає потужним педагогічним інструментом формування позитивної поведінкової динаміки.

Представлені кейси свідчать, що використання жестової мови, візуальних сигналів, рольових ігор, адаптованих тестів та емоційної підтримки створює цілісну систему методів, яка не лише компенсує сенсорні обмеження, але й формує нові канали пізнання, спілкування та соціальної взаємодії. Науково обґрунтоване поєднання цих підходів дозволяє досягти вищого рівня ефективності навчання та забезпечує гармонійний розвиток дитини в інклюзивному освітньому середовищі.

Висновок. Проведене дослідження та аналіз практичних кейсів засвідчили, що ефективна організація занять фізичною культурою для учнів з порушенням слуху потребує комплексного підходу, який враховує особливості сприйняття, комунікації та емоційного стану учнів. Застосування жестової мови, візуально-сигнальних систем, рольових ігор, адаптованих рухових тестів і методів позитивного підкріплення створює умови для повноцінної участі таких дітей у навчально-руховому процесі.

Отримані результати підтверджують, що використання невербальних засобів комунікації суттєво покращує розуміння інструкцій, знижує рівень тривожності, підвищує самооцінку та мотивацію учнів. Практика показала, що діти з порушенням слуху успішно включаються у спільну діяльність, демонструють вищий рівень дисциплінованості, координації рухів і соціальної взаємодії з однолітками.

Важливим висновком є те, що адаптовані педагогічні стратегії не лише компенсують комунікативні бар'єри, а й формують в учнів позитивне ставлення до фізичної культури, сприяють розвитку соціальних навичок, емоційного інтелекту та почуття успіху.

З огляду на результати, можна стверджувати, що системне впровадження інклюзивно-адаптивних технологій у фізичному вихованні підвищує його якість та ефективність, забезпечуючи доступність і рівність можливостей для всіх учнів. Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на розроблення диференційованих програм фізичної активності, створення мультимедійних навчальних ресурсів жестовою мовою та підготовку вчителів до роботи в інклюзивному середовищі.

Таким чином, інноваційна практика фізичної культури учнів з порушенням слуху є не лише педагогічним завданням, а й важливим соціальним кроком у напрямі забезпечення рівного доступу до якісної освіти та формування здорової, гармонійно розвиненої особистості.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку програм цифрової підтримки для уроків фізичної культури (відеоінструкції з жестовим супроводом, мобільні додатки з візуальними сигналами), а також на вивчення впливу колективних спортивних ігор на соціально-емоційний розвиток школярів з порушенням слуху.

References

1. Байкіна Н.Г., Крет Я.В., Д.О. Силантьєв Методика викладання фізичної культури та спорту інвалідів: навч. посіб. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 86 с.
Baikina, N.H., Kret, Ya.V., Sylantiev, D.O. (2002). *Metodyka vykladannia fizychnoi kultury ta sportu invalidiv: navch. posib.* [Methods of teaching physical culture and sports for persons with disabilities: a study guide]. Zaporizhzhia. 86. [in Ukrainian].

2. Бондар К. М. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник 2-ге вид., доп. Кривий Ріг : Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
Bondar, K. M. (2019). *Teoriia i praktyka inkluzyvnoi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Theory and practice of inclusive education: a training manual]. Kryvyi Rih, Ukraine: Proekt «Pidtrymka inkluzyvnoi osvity u m. Kryvyi Rih». 170. [in Ukrainian].
3. Гурінович Х.Є. Фізичний стан глухих дітей молодшого шкільного віку та його корекція засобами фізичного виховання: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. Львів, 2006. 180 с.
Gurinovich Kh.E. (2006) *Fizychnyy stan hlukhykh ditey molodshoho shkilnoho viku ta yoho korektsiya zasobamy fizychnoho vykhovannya: dys. kand. nauk z fiz. vykh. i sportu: spets. 24.00.02 «Fizychna kul'tura, fizychno vykhovannya riznykh hrup naselelnya*. [Physical condition of deaf children of primary school age and its correction by means of physical education]. Lviv. 180 p. [in Ukrainian].
4. Носко М., Трояновська М. Порівняльний аналіз біомеханічних параметрів рівноваги учнів 7-8 років із порушенням слуху під час занять фізичної культури. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Вип. 31(187). Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2025. С. 82-90. DOI: 10.58407/visnik.253114*
Nosko M., Troianovska M. (2025) *Porivnyal'nyy analiz biomekhanichnykh parametriv rinvohavy uchniv 7-8 rokiv iz porushennyam slukhu pid chas zanyat fizychnoyi kultury* [Comparative analysis of biomechanical parameters of balance of 7-8 years old pupils with hearing impairment during physical education classes]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Series: Pedahohichni nauky – Bulletin of National University «Chernihiv Collegium» named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences. 31(187). 82-90. [in Ukrainian].*
5. Трояновська М. М. Теоретичні аспекти проведення занять фізичної культури з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 154. (2) Серія: Пед. науки. Чернігів: ЧНПУ, 2018. С. 166-169.*
Troianovska M. M. (2018) *Teoretychni aspekty provedennya zanyat fizychnoyi kultury z uchnyamy z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh inkluzyvnoyi osvity* [Theoretical aspects of physical education classes with students with special educational needs in inclusive education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Series: Pedahohichni nauky – Bulletin of National University «Chernihiv Collegium» named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences. 154(2). 166-169. [in Ukrainian].*
6. Трояновська М., Лазаренко М. Особливості роботи з учнями з порушенням слуху на уроці фізичної культури. *Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова. Серія: 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 3К(188). Київ, 2025. 316-320. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k\(188\).75](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k(188).75)*
Troianovska, M., & Lazarenko, M. (2025). *Osoblyvosti roboty z uchnyamy z porushennyam slukhu na urotsi fizychnoi kultury* [Peculiarities of working with students with hearing impairments at physical education lessons]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni M. Drahomanova. Serii: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) – Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). 3K(188). 316–320. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k\(188\).75](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k(188).75) [in Ukrainian].*
7. Трояновська М. М., Адаптивна фізична культура школярів із порушенням слуху в закладах загальної середньої освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Вип. 31(187). Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2025. С. 322-328. DOI: 10.58407/visnik.253152*
Troianovska, M.M. (2025) *Adaptyvna fizychna kul'tura shkolyariv iz porushennyam slukhu v zakladakh zahal'noyi seredn'oyi osvity* [Adaptive physical culture of schoolchildren with hearing impairment in general secondary education institutions]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Series: Pedahohichni nauky – Bulletin of National University «Chernihiv Collegium» named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences. 31(187). 322-328. [in Ukrainian].*
8. Трояновська М. Організація проведення уроків фізичної культури школярів з особливими освітніми потребами. *The 15th International scientific and practical conference «Scientific research: integration of science and practice for effective development» (April 15 – 18, 2025) Florence, Italy. International Science Group. 2025. 273-275. DOI – 10.46299/ISG.2025.1.15*
Troianovska, M. (2025). *Orhanizatsiia provedennya uroktiv fizychnoi kultury shkolyariv z osoblyvymy osvitnimy potrebamy* [Organization of physical education lessons for schoolchildren with special educational needs]. *Scientific research: integration of science and practice for effective development: abstracts of XV International Scientific and Practical Conference (Florence, Italy, April 15–18, 2025). Florence, Italy: International Science Group. 273–275. DOI: 10.46299/ISG.2025.1.15 [in Ukrainian].*
9. Ainscow, M. (2020). Promoting Inclusion and Equity in Education: Lessons from International Experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy. 6. 7–16. [in English].*

10. Marschark, M., & Spencer, P. E. (2010). *The Oxford handbook of deaf studies, language, and education* (Vol. 2). Oxford University Press. [in English].
11. Wiener-Vacher, S. R., Campi, M., Caldani, S., & Thai-Van, H. (2024). Vestibular Impairment and Postural Development in Children With Bilateral Profound Hearing Loss. *JAMA Network Open*. 7(5). e2412846. DOI: <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2024.12846> [in English].
12. Zarei, H., Norasteh, A. A., Lieberman, L. J., Ertel, M. W., & Brian, A. (2025). The efficiency of sensory systems in postural control of children with and without hearing or visual impairments. (R. S. Melo, Ed.). *PLOS One*. 20(5). e0321065. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0321065> [in English].

Troianovska Mariia

<https://orcid.org/0009-0009-6804-2665>

PhD in Pedagogic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
Psychology and Methods of Physical Education,
Т.Н. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: masha.trojanovskaya@gmail.com

PRACTICAL CASES IN WORKING WITH STUDENTS WITH HEARING IMPAIRMENTS DURING PHYSICAL EDUCATION CLASSES

The article considers practical cases illustrating effective approaches to organizing and conducting physical education classes for children with hearing impairments. The relevance of the study is due to the need to create an inclusive educational space in which every child, regardless of physical or sensory characteristics, would have equal opportunities for the development of motor activity, communication, and social interaction. Physical education, as a component of general education, plays an extremely important role in the formation of a harmonious personality, therefore, the adaptation of classes for children with hearing impairments is a priority area of modern pedagogy. The problem of the study lies in the insufficient development of practical mechanisms for integrating children with hearing impairments into the process of physical education, as well as in the search for effective communicative, didactic, and motivational tools that would ensure the active participation of such students in educational and motor activities. Based on a theoretical analysis of contemporary scientific works, it has been established that success in the physical education of students with hearing impairments directly depends on the creation of conditions for effective nonverbal communication, visual support for the learning process, and the use of individualized assessment methods.

Purpose of the article is to analyze and summarize practical cases that reflect specific pedagogical strategies and methodological techniques aimed at improving the effectiveness of physical education classes for students with hearing impairments.

Methodological basis is a combination of qualitative analysis of practical situations and pedagogical observation. Systemic, activity-based, and communication-oriented approaches were used. Research methods include pedagogical observation, analysis of video recordings of classes, and communication between teachers. This comprehensive approach made it possible to evaluate the effectiveness of sign language, visual signaling systems, role-playing games, adapted physical exercises, and positive reinforcement methods in the educational and physical activity process.

Scientific novelty. A system of practical cases reflecting real pedagogical situations during the organization of physical education lessons for students with hearing impairments has been generalized. Practical cases are of applied importance for improving inclusive physical education and professional training of teachers.

Conclusions. The use of practical cases contributes to increasing motivation, reducing anxiety, and forming teamwork and social adaptation skills. Prospects for further research lie in the development of comprehensive physical education programs for students with sensory impairments and methodological recommendations for teachers on the use of visual communication technologies in physical education.

Keywords: physical education, students with hearing impairments, teaching strategies, general secondary education institutions.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2025

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Грищенко С.В.**